

De geheimen van het Zwitserse tuinhuis bij de Bierkade

DOOR HERMAN ROSENBERG

'Dées' smalle poort leidt onvermoed, naar ruimte tot ons geestelijk goed'. Deze vrome tekst staat in sierlijke letters boven een poortje aan de Dunne Bierkade. Het bevindt zich naast huisnummer 27 en maakt daarmee deel uit van het prachtige rijtje oude panden waaraan de gracht zijn faam ontleent. Met de ruimte die zo goed is voor de geest wordt een kerkje bedoeld, dat zich achter de huizenrij bevindt. Het is gesticht door de eerste generatie van de uitgeversfamilie Voorhoeve – om precies te zijn de overgrootouders van Joris – die zich in de vorige eeuw aan de kade vestigde. Maar over dat 'vrolijk protestantse' kapelletje, zoals het kerkgenootschap door een van de Voorhoeves ooit is gekarakteriseerd, gaan we het nu niet hebben. Het poortje en het steegje waar het toegang toe verschaft leiden naar nog een ander verborgen bouwsel. We lopen het steegje in en volgen het dan naar rechts, waardoor we parallel lopen aan de Dunne Bierkade en wel in de richting van het Spui. In de tuin van het zeer monumentale pand Dunne Bierkade 18 treffen we een merkwaardig huis aan. Het 'Zwitserse huis' wordt het wel genoemd en inderdaad, het zou in het Berner Oberland niet misstaan. Het bouwwerk, eigendom van de Fundatie J.H.C. Voorhoeve en in gebruik als woonhuis (drie appartementen), wordt dezer dagen gerestaureerd door Bouwbedrijf Schouten uit Leidschendam en is tevens leerlingbouwplaats. Het Zwitserse huis kent een

lange en bewogen geschiedenis en voorgeschiedenis. Het begin daarvan voert terug tot de eerste helft van de zeventiende eeuw, toen zich hier de oostelijke rand van de stad bevond. De grachten van prins Maurits omgaven Den Haag toen nog als een ruime jas. Er was bouwgrond te over. Eén van de handige jongens die daarvan profiteerden was de schilder Jan van Goyen. Hij liet omstreeks 1640 aan de Dunne Bierkade een paar ruime huizen bouwen. In een ervan, nu nummer 16/16A, ging hij zelf wonen; het is later verschillende keren verbouwd. Van Goyen verhuurde een van de andere huizen aan zijn collega Paulus Potter (nummer 17), schepper van de befaamde stier. En dan komen we bij nummer 18, het nobele pand met het bordes en de natuurstenen gevel. Dit verrees in opdracht van de vermogende stadstimmerman Claes Dircx Balckeneynde, de schoonvader van Potter. De mondaine voorgevel werd ontworpen door Pieter Post, de meest vooraanstaande architect van die dagen.

Nu terug naar het bouwsel in de tuin van nummer 18. Balckeneynde liet hier vermoedelijk een stenen gebouw neerzetten, dat dienst deed als stadstimmerwerf (opslagplaats voor bouwmaterialen). Later in de zeventiende eeuw was er een zeepziederij gevestigd. Dan vertonen de bronnen enige tijd lacunes, totdat we voorbij het midden der achttiende eeuw belanden. In 1779 opende in de tuin van Dunne Bierkade 18 de Haagsche Porcelainfabriek zijn poorten. Nederland betekende destijds

niets op het gebied van porselein. Men kon hier nog geen behoorlijke theekop bakken. En dat stoorde de Haagse elite, stadhouder Willem V voorop, behoorlijk. De beau monde was aangewezen op import uit China en uit Duitsland, alwaar sinds 1709 in Meissen met groot succes het prachtigste porselein werd gefabriceerd. Daarna verrezen overal in Europa fabrieken. Amsterdam stak Den Haag de loef af met de opening van een fabriek te Weesp (1764). Maar de Saksische vader en zoon Anton en Jan Lyncker brachten de Residentie in 1776 langs, toen zij hier een porseleinfabriek stichtten. De Duitsers begonnen in de Bagijnestraat, maar na drie jaar van kennelijk goed boeren kochten ze het kapitale pand Dunne Bierkade 18 en richtten in het gebouw in de tuin de ovens in en de ateliers waar mogelijk tientallen miniatuurschilders het porselein van afbeeldingen hebben voorzien.

Eetservies

Het bakken gebeurde in twee stadia: eerst gloeien, dan glazuren en dan 'afbakken' gedurende veertien uur in een zeer hete oven. Er werd één keer per week gebakken. Tijdens zo'n 'brand' was er in de ovens ruimte voor 24 borden, 4 koffie- en 4 melkkannen, 4 suikerpotten, 4 spoelkommen, 70 schoteltjes, 75 dekseltjes en 575 kopjes. Het merk van het Haagse porselein was een ooievaar met een paling in de snavel. Eén van de beroemdste producten van de Haagse fabriek was een omvangrijk eetservies met afbeeldingen van de buiten-

adres: Dunne Bierkade 18 (achter)

opmerking:

	herkomst: Haagsche Courant	datum: 22-8-1998
		neg.nr.:
	Gemeente 's-Gravenhage	Hoofdafdeling Monumentenzorg

plaatsen van de Oranjes. Het is als geschenk van het Nederlandse volk cadeau gedaan aan koningin Juliana en Prins Bernhard, bij hun 25-jarig huwelijksfeest. Een flinke collectie Haags porselein is in het bezit van het Haags Gemeentemuseum.

Duur

Het porselein was mooi, maar duur. Een beschilderd koffieserviesje kostte al gauw 22 gulden, een fors bedrag voor die dagen. Tegelijk was er sprake van flinke concurrentie. De klanten hadden dus een alternatief. En dat leidde tot de ondergang van de Haagsche Porcelainfabriek. Lyncker junior, die de zaak na de dood van zijn vader alleen voortzette, raakte steeds verder in de schulden en moest uiteindelijk zelfs porse-

leinen pronkstukken naar de lommerd brengen. Het dure huis aan de Bierkade moest hij van de hand doen. Maar het was een bodemloze put. Schuldeisers bestookten Lyncker met aanmaningen. De fabrikant vluchtte in 1790 naar de vrije rijksstad Aken. Om een rechtszaak te ontlopen leek het Lyncker beter zich 'te absenteeren, dan mij te exoneeren', schreef hij zijn advocaat later.

Roemloos was dus de ondergang van de fabriek. 'Maar het product, betrekkelijk zeldzaam, bleef een gezocht artikel bij liefhebbers en verzamelaars', concludeerde H.E. van Gelder in 1914.

Hout

Wat er na het bankroet precies gebeurde met het gebouw in de tuin blijft in nevelen gehuld.

Die trekken op rond 1850. De aannemer en houthandelaar Van der Lubben kocht een paar panden aan de Dunne Bierkade, waaronder nummer 18. Hij vergrootte het bestaande bouwwerk in de tuin door er een houten huis op te zetten voor de opslag en het drogen van hout. Toen ontstond dus het Zwitserse huis. Het bleef tot 1946 in gebruik als houtopslagplaats. Intussen was in 1876 de familie Voorhoeve neergestreken in het voormalige huis van Paulus Potter (nummer 17). De bekende J.H.C. Voorhoeve, kleinzoon van de 'founding father' uit 1876, begon in de Tweede Wereldoorlog met het opkopen van sterk vervallen panden in de buurt. In 1948 kwam hij in het bezit van het monumentale huis op nummer 18 en dus ook van het tuinhuis. Voorhoeve

stelde zich tot doel de Dunne Bierkade en omgeving aan de klauwen van verval, prostitutie en speculatie te ontrukken. En zo werd de gevelrij van de kade in zijn oude luister hersteld. Ook het Zwitserse huis was toe aan een opknappbeurt. Voorhoeve schakelde daartoe de Zaanse architecten A. en I.J. Kok in. Zij namen het huis onderhanden en maakten er een schilderachtig geheel van. De restauratie door bouwbedrijf Schouten wordt woensdag officieel afgerond.

Literatuur: Dr. H.E. van Gelder, 'De Haagsche Porcelainfabriek', in: Jaarboek Die Haghe 1914/1915; J.H.C. Voorhoeve, 'Vechten voor de Bierkaai', in: Jaarboek Die Haghe 1976. Met dank aan Vincent Voorhoeve.

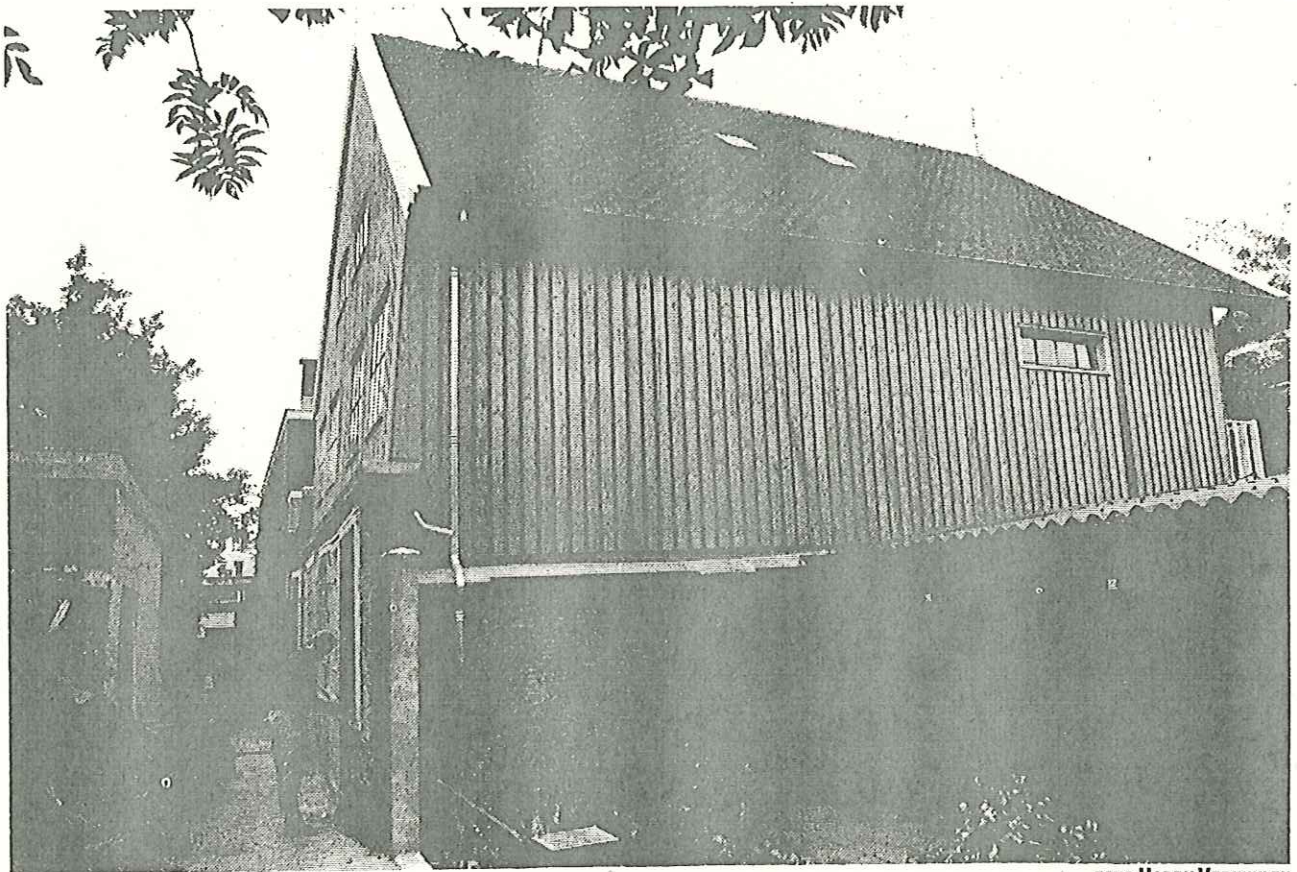

FOTO HARRY VERKUYLEN

Het mysterieuze houten huis achter de bebouwing van de Dunne Bierkade.

adres: Dunne Bierkade 18 (achter)

opmerking:

	herkomst: Haagsche Courant	datum: 22-8-1998
		neg.nr.:
Gemeente 's-Gravenhage		Hoofdafdeling Monumentenzorg